

Motion till riksdagen 2005/06:So17

av Erik Ullenhag m.fl. (fp)
med anledning av prop. 2005/06:60

Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om utvärdering av sprututbytesverksamhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om konsekvenserna för polisen av sprututbytesverksamheten.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samverkan med föräldrarna i skolans arbete mot smittspridning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om testning av nyinvandrade.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om samordningsansvaret för smittskyddsarbetet.

Motivering

När hiv nådde Sverige för ungefär 20 år sedan, bedömdes denna smitta som ett ytterst allvarligt hot mot folkhälsan. Det var då naturligt att pröva alla till buds stående vägar att hindra spridning. En av dessa metoder var att ge möjlighet för narkomaner att få byta använda sprutor mot rena, för att förhindra spridning av smittan mellan narkomaner. En försöksverksamhet med sprututbyte startades i Lund 1986 och i Malmö året därpå.

Även om Sveriges politik mot hiv/aids har varit framgångsrik i så måtto att hotet inte längre bedöms som lika allvarligt, är faran långt ifrån över, bland annat på grund av den snabba ökningen av hiv i våra grannländer på andra sidan Östersjön.

Sprututbytesverksamheten är självklart omdebatterad, eftersom den innebär att det allmänna tillhandahåller redskap för och därmed på sätt och vis tolererar en verksamhet som är olaglig. Det är därför djupt otillfredsställande att man fortfarande efter 20 års försöksverksamhet inte kan ange någon veten-

Fel! Okänt namn på

skapligt grundad uppfattning om verksamhetens effekter när det gäller att uppnå det primära målet, att minska spridningen av hiv. Vi vet inte heller med någon säkerhet vilka effekter sprututbytesprojektet har haft när det gäller sekundära mål som spridning av andra sjukdomar och motivation till vård för att komma bort från narkotikamissbruket.

Eftersom hiv enligt vår mening fortfarande är ett allvarligt hot, anser vi att möjlighet bör skapas, som föreslås i propositionen, även för andra landsting att starta sprututbytesverksamhet. Ett absolut krav bör då vara att verksamheten läggs upp på sådant sätt att effekterna kan utvärderas, så att man åtminstone på sikt får svar på frågan om möjligheten till sprututbyte verkligen bidrar till att hindra spridningen av hiv och andra sjukdomar och om den ökar möjligheten att motivera narkomanerna till vård som syftar till att komma bort från missbruket. Om det då visar sig att samma eller bättre resultat kan uppnås på annat sätt, kan fortsatt sprututbytesverksamhet med fog ifrågasättas.

Stoppa inte bekämpningen av hiv

Sex mellan män är främsta spridningsvägen för hiv i Sverige, men antalet fall är sett i ett internationellt perspektiv mycket lågt. Från det att larmen kom i början av 1980-talet har hivpreventionen förbättrats. I dag sker mycket av preventionen för män som har sex med män i samarbete med homosexuellas, bisexuellas och transpersoners organisationer. Det har lett till att inriktning, kampanjmetoder och kanaler är effektiva. Det är därför viktigt att dessa satsningar får fortsätta, inte minst med tanke på att det finns oroväckande tecken på att de förbättrade behandlingsmetoderna gör att människor inte tar lika allvarligt på att skydda sig själva och sina partner.

Det allra farligaste vore alltså att blåsa faran över. Det var därför fullkomligt oacceptabelt att regeringen under en följd av år strävade efter att avskaffa de specialdestinerade statsbidragen för hivprevention i storstadsregionerna, de regioner där förekomsten av hiv är allra störst. Vi avvisar bestämt en nedrustning av den hivpreventiva verksamheten och anser att de specialdestinerade statsbidragen ska finnas kvar även i framtiden. Regeringen har tagit intryck av kritiken och har i budgeten för 2006 samlat statsanslagen för insatser mot hiv/aids som ett särskilt anslag under politikområdet för folkhälsa. Det är bra, men vi vill betona att det fortfarande är i storstadsregionerna som behoven är som störst. Statens anslag för hivprevention i storstadsregionerna får alltså inte minskas.

Utvärdering av sprututbytesverksamhet

Folkpartiet har upprepade gånger motionerat om att införa den möjlighet till sprututbytesverksamhet som regeringen nu föreslår. Utbyte av narkomaners sprutor kan ha en plats i narkomanvården, som ett sätt att dels hindra spridning av framför allt hiv men även gulsot, dels ge kontakter som motiverar till och leder vidare till vårdinsatser som kan bryta missbruket. Samtidigt är det

viktigt att påpeka att sprututbyte är långt ifrån den viktigaste insatsen mot smittspridning, även om den har fått stort utrymme i debatten.

Vi menar att två villkor ska vara uppfyllda för att ett landsting ska få bedriva sprututbytesverksamhet. För det första att verksamheten måste ha tydlig koppling till vård och erbjudanden om avgiftning och behandling. Det kravet ingår i regeringens förslag till lagtext.

För det andra måste verksamheten utformas så att den kan utvärderas vetenskapligt, både vad gäller effekten på spridning av hiv och annan smitta och vad gäller motivering till annan vård. Utvärderingar från försöket i Skåne visar att smittspridningen är låg bland sprutnarkomaner där, men någon tydlig skillnad mot andra delar av landet har inte kunnat påvisas. Kravet på utvärdering bör antingen föras in i lagtexten eller ingå i Socialstyrelsens anvisningar för verksamheten. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Polisens förhållande till sprututbytesverksamhet

De personer som deltar i sprututbytesverksamhet är kriminella, eftersom det inte är tillåtet att använda narkotika. Ofta finansierar de dessutom sitt missbruk genom inbrott och annan kriminalitet.

Det är därför möjligt för polisen att bedriva spaning och göra tillslag i anslutning till sprututbytesverksamheten. Det skulle på kort sikt vara mycket praktiskt i polisens arbete mot narkotika. Samtidigt skulle det bryta det förtroende mellan vården och missbrukarna som sprututbytesverksamheten bygger på.

Den komplikation som motsättningen mellan polisens och vårdens mål innebär har regeringen över huvud taget inte tagit upp och analyserat i propositionen. Regeringen bör överväga vilka riktlinjer polisen och vården behöver. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Bättre sex- och samlevnadsundervisning

Sex- och samlevnadsundervisningen lider av stora brister. Om undervisningen inte läggs upp på rätt sätt finns inget som säger att den leder till att människor praktiserar säkert sex.

Enligt en undersökning av RFSU saknar 94 av 100 lärare godtagbar utbildning i ämnet. Skolverket gjorde för några år sedan en kvalitetsgranskning som visade att skolorna får dålig vägledning i de nationella styrdokumenterna när det gäller undervisning om sex och samlevnad. Folkpartiet föreslår därför att området sex och samlevnad definieras tydligare i skolans styrdokument. Vi har motionerat om detta i motionen Barnperspektiv (2005/06:So556) och väcker därför inte ett nytt yrkande.

Fel! Okänt namn på

Engagera föräldrarna i skolans upplysning

Såväl kommunala skolor som friskolor bör stimuleras till att samarbeta aktivt med hemmen. Forskning visar att ett aktivt och väl fungerande samarbete med föräldrarna är ett av de mest verksamma medlen för att åstadkomma bra resultat i skolan och för att förebygga problem av skilda slag, såsom skolkl, mobbning och drogproblem. Detta bör också gälla för information om smittspridning i sex- och samlevnadsundervisningen.

En viktig förutsättning för att få ett bra samarbete med föräldrarna är att lärarna får utbildning om detta, och att den praktiska lärarutbildningen också innehåller övning i samarbete med hemmen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Ökade ansträngningar för testning av nyinvandrade

Enligt Landstingsförbundets rapportering för 2002 erhöll endast 37 procent av de asylsökande en hälsoundersökning kort tid efter ankomst till Sverige. Det är en orimligt låg siffra. Målet bör vara att alla som kommer från högendemiska områden frivilligt väljer att genomgå en hälsoundersökning, där hivtest ingår. En förutsättning för det är att alla erbjuds en sådan hälsoundersökning, och att det är klart att syftet med undersökningen är att erbjuda vård, inte att stoppa asylsökande som är smittade.

Regeringen föreslår vissa åtgärder i rätt riktning, men vi vill understryka att detta kräver ett aktivt arbete i berörda myndigheter. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Samordningsansvaret hos Folkhälsoinstitutet

Regeringen förminskar på flera sätt Folkhälsoinstitutets roll. Institutet ges inte möjligheter att bedriva ett kontinuerligt arbete på flera områden, utan får endast genomföra tillfälliga kampanjer. Genom förflyttningen från Stockholm går viktig kompetens förlorad. Vi menar i stället att Folkhälsoinstitutet bör vara den centrala myndigheten i folkhälsoarbetet. Följaktligen bör Folkhälsoinstitutet även framöver och inte Socialstyrelsen ha samordningsansvaret för smittskyddsarbetet. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 1 februari 2006

Erik Ullenhag (fp)

Kerstin Heinemann (fp)

Mia Franzén (fp)

Linnéa Darell (fp)

Marita Aronson (fp)

Gabriel Romanus (fp)